

ÜMMÜLKAYVEYN

rin 50 km. kadar güneydoğusunda emirliğin en önemli ziraat alanı olan Felecülmuaillâ vahası bulunur. Hurma ziraatı ve balıkçılık modern teknolojile sürdürülen ticaret kollarıdır. Bölgedeki inci avcılığı yerini inci ticaretine bırakmıştır. Petrolün sağladığı geniş imkânlar hem geleneksel meslek kollarının hem de hayat tarzının değişmesine yol açmıştır. Emirlikte doğal gaz yatakları da bulunmaktadır. Federasyonun tamamında olduğu gibi bu emirlikte de resmî dil Arapça olup yönetim İslâm hukuku esaslarına göre düzenlenmiştir.

Ümmülkayveyn şehrine 1 km. mesafedeki Siniya adası 90 km² alana yayılmış geniş bir dinlenme merkezi olarak diğer emirliklerden ziyaretçi çeker. Emirliğin ekonomik gelişmesine katkıda bulunan diğer ticaret kolları arasında finans, sigortacılık, bankacılıkla çimento, süt ürünleri endüstrileri gelir. Son yıllarda gelişen turizm yatırımları ülke tanıtımında önemli rol oynamaktadır. Ziraî faaliyetler yanında kümes hayvanları yetiştiriciliği önemlidir. Ümmülkayveyn'de gelişen bir dal da liman yatırımları ve ona bağlı olarak gelişen serbest ticaret faaliyetleridir. Ahmed b. Râşid'in girişimleri ile kurulan bölge Şeyh Râşid Limanı ve serbest bölge tesisleri adıyla anılır. Serbest bölge dört limanı ile 400.000 m²lik bir alanı kaplamaktadır.

BİBLİYOGRAFYA :

Delilü'l-Halîc (Coğrafya), I, 82-83; K. G. Feneion, *The United Arab Emirates: An Economic and Social Survey*, London 1976, bk. İndeks; R. Said Zahlan, *The Origins of the United Arab Emirates*, London 1978, s. 15-16, 57-58, 148, 181; M. Morsy Abdullah, *The United Arab Emirates: A Modern History*, London 1978, s. 90-96, 110, 292, 305, ayrıca bk. İndeks; a.mlf., *Devletü'l-İmâ-râti'l-'Arabiyyeti'l-müttehide ve cîrânühâ*, Küveyt 1981, s. 445-446, 459; M. C. Peck, *The United Arab Emirates: A Venture in Unity*, Boulder 1986, s. 21-55, 95, 97, 103, 105, 123, 126, 129, 132; Hâlid b. Muhammed el-Kâsımî, *et-Târîhu'l-hadiş ve'l-mu'âşır li-devleti'l-İmâ-râti'l-'Arabiyyeti'l-müttehide*, Şarika 1419/1998, I, 11-80, 132-135, 254-256; J. B. Kelly, "al-İmâ-rât al-'Arabiyya al-Muttahida", *EP² Suppl.* (İng.), s. 416-419.

MUSTAFA L. BİLGE

ÜMMÜLKURÂ

(أُمّ القري)

Mekke'nin Kur'an'da zikredilen isimlerinden biri

(bk. MEKKE).

ÜMMÜVELED

(bk. İSTİLÂD).

ÜNAYDIN, Ruşen Eşref

(1892-1959)

Eğitimci, yazar.

İstanbul'da doğdu. Babası, aslen Sivasi olup XVII. yüzyılda Selânik'in Köprülü kazasına yerleşen Vâizzâdeler ailesinden askerî doktor Eşref Ruşen Bey, annesi Yaver Mehmed Paşa'nın torunlarından Nimet Fînat Hanım'dır. Henüz dört beş yaşlarında iken annesi veremden öldü. Babası da ihtisas için Berlin'e gidince Ruşen Eşref amcası Tefvîk Paşa'nın yanında kaldı. İlk ve orta öğrenimini Galatasaray Mekteb-i Sultânîsi'nde tamamladı (1911). Aynı yıl hem Dârülfünun Edebiyat Fakültesi'ne girdi hem de Galatasaray Mekteb-i Sultânîsi'nin birinci sınıfında Türkçe öğretmeni oldu. Bu görevi yanında Askerî Baytar Mektebi Fransızca öğretmeniyle (Mart 1912) Dârülmuaillimîn-i Âliye Fransızca ve Türkçe öğretmenliğini de üstlendi (Aralık 1913). Fransızca'dan yaptığı tercümelemlerle matbuat hayatına girdi (1914). Dönemin ünlü yazar ve fikir adamlarıyla olan röportajları Türk edebiyatında yeni bir çığır açtı. I. Dünya Savaşı'nın sonunda Güney Kafkasya heyetiyle yapılacak barış görüşmeleri için *Vakit* gazetesinin muhabiri sıfatıyla Batum'a gitti; *Yeniğün* gazetesinin muhabiri olarak üç ay sürecek Kafkasya seyahatine çıktı (1918). Bu arada kısa aralıklarla İstanbul Rus Ticaret Mektebi, İngiliz High School, Alman Ticaret Mektebi (1917-1918), Robert College (1918-1919) gibi okullarda öğretmenlik yaptı. Derslerinin yoğunluğu sebebiyle 1915'te istifa ettiği Galatasaray Mekteb-i Sultânîsi edebiyat öğretmenliğine yeniden tayin edildi (1919). Millî Mücadele'nin başlangıcında *Tasvîr-i Efkâr* gazetesinin muhabiri olarak Anadolu'da çeşitli vilâyetlerde bulundu (10 Ekim – 21 Kasım 1919). Daha sonra Millî Mücadele'ye fiilen katılmak üzere Ankara'ya gitti (21 Ocak 1921). Anadolu Ajansı'nın idare heyeti üyeliğine getirildi ve *Hâkimiyet-i Milliye* gazetesinin yazar kadrosuna girdi. Londra Konferansı'na gönderilen heyette matbuat müşaviri sıfatıyla görevlendirildi. Ardından *Hâkimiyet-i Milliye* gazetesinin muhabiri olarak Batı Cephesi'ne yollandı (13 Temmuz 1921). Aynı yıl Ankara Erkek Lisesi edebiyat öğretmenliğine tayin edildi. Bu yılın sonlarında Buhara elçiliği başkâtipliğine gönderildiyse de yol şartları yüzünden görev yerine ulaşamadı. 1923'te Afyonkarahisar mebusu olarak

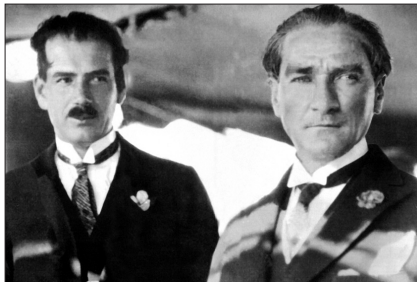
Meclis'e girdi ve 1933 yılına kadar üç dönem mebusluk yaptı. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde Riyâset Divanı kâtipliği, Maarif Encümeni mazbata muharrirliği ve Hariciye encümenliği görevlerinde bulundu. Dil Encümeni'ne üye seçildi. Türk Dili Tedkik Cemiyeti umumi kâtipliği yaptı ve ardından Cumhurbaşkanlığı umumi kâtipliğine tayin edildi (1933). Daha sonra Tiran (1934), Atina (1934-1939), Budapeşte (1939-1943), Roma (1943-1944), Londra (1944-1945) ve Atina (1945-1952) büyükelçiliklerinde bulundu; 9 Eylül 1952'de emekliye sevk edildi. Emeklilik yıllarını yazı yazmakla geçiren Ruşen Eşref 21 Eylül 1959'da öldü ve Aşiyân Mezarlığı'na defnedildi.

İlk yazıları Tefvîk Fikret'in teşvikiyle *Servet-i Fünûn*'da yayımlanan Ruşen Eşref tarihî konulardan günün sosyal meselelerine, hikâyeden mensur şiire, denemeden tiyatroya kadar çeşitli edebî türlerde eser vermekle birlikte daha çok röportajlarıyla ün kazanmıştır. Bunların başında önce "Edebî Ziyaretler ve Mülâkatlar" başlığıyla yayımlanıp daha sonra *Diyorlar ki* adını verdiği ünlü eseri gelir. Ruşen Eşref, *Yeni Mecmua*'nın "Çanakkale Nüsha-i Fevkalâde"sinde yayımladığı "Anafartalar Kumandanı Mustafa Kemal ile Mülâkat" adlı röportajıyla Mustafa Kemal'i ilk defa Türk okuyucusuna tanıtmıştır. I. Büyük Millet Meclisi ve Cumhuriyet devri hatipleri arasında sayılan, büyük bir gözlemci ve tasvir ustası olan Ruşen Eşref gezip dolaştığı yerlerin sadece dış görünüşlerini anlatmakla kalmaz, onları aynı zamanda tarihî ve estetik hüviyetleri içinde de canlandırmaya çalışır. Onun Millî Mücadele yıllarında kaleme aldığı yazıları ise millî duygularını tarihî atmosfer içinde ve büyük bir heyecanla işleyen Türk edebiyatının en dikkate değer örneklerini meydana getirir.

Eserleri. 1. Diyorlar ki (İstanbul 1918; sadeleştirilmiş yayımı, Şemsettin Kutlu, Ankara 1985; haz. Necat Birinci – Nuri Sağlam, Ankara 2002). Dönemin ünlü şair, yazar ve fikir adamlarıyla Eski Türk edebiyatı, Tanzimat edebiyatı, Servet-i Fünûn edebiyatı, Fecr-i Âtî edebiyatı, Millî Edebiyat, genç edebî nesil ve Türk edebiyatının geleceği üzerine yaptığı, *Türk Yurdu* dergisiyle *Vakit* gazetesinde yayımlanmış röportajlardan oluşmaktadır. 1916-1918 yıllarında sırayla Abdülhak Hâmid, Nigâr Hanım, Sâmipaşazâde Sezâi, Halit Ziya, Cenab Şahabeddin, Hüseyin Cahit, Süleyman Nazif, Rıza Tefvîk, Mehmed Emin, Halide Edip, Hamdullah Suphi, Ziya Gökalp, Köprülüzâde Fuad, Ömer Seyfeddin,

Refik Halit, Fazıl Ahmet, Ahmed Hâşim ve Ali Kemal ile yapılan mülâkatlardan meydana gelen eser Türk röportaj edebiyatının ilk ve en önemli örneklerinden biridir. 2. *Anafartalar Kumandanı Mustafa Kemal ile Mülâkat* (İstanbul 1930). *Yeni Mecmua*'nın "Çanakkale Nüsha-i Fevkalâde"sinde yayımlanan (III, İstanbul 1918) röportajın kitap haline getirilmiş şeklidir. 3. *Çanakkale'de Savaşanlar Dediler ki* (İstanbul 1960). Çanakkale gazilerinden üç er ve iki subayla yaptığı, *Yeni Mecmua*'nın "Çanakkale Nüsha-i Fevkalâde"sinde yayımlanan röportajlardan meydana gelmektedir. 4. *İki Saltanat Arasında* (İstanbul 1918). Sultan Mehmed Reşad'ın ölümü, VI. Mehmed'in ilk bayramlaşma töreni ve kılıç kuşanması hakkında yazdığı, *Vakit* gazetesinde çıkan üç yazıyı bir araya getirmiştir. 5. *Geçmiş Günler* (İstanbul 1919). Çeşitli gazetelerde yayımlanan yazıları "Tarihten Yapraklar", "Fikir ve Şiir Âleminde", "Birkaç Musâhabe" başlıkları ile kitaplaştırılmıştır. 6. *Tevfik Fikret: Hayatına Dair Hâtıralar* (İstanbul 1919). Tevfik Fikret'in şahsî özelliklerine, şairliğine, şiirlerine, eğitim anlayışına, Galatasaray Mekteb-i Sultânîsi'ndeki öğretmenlik dönemine, Âşyan'a, hastalığına ve ölümüne dair müellifin dergilerde çıkan yazılarından oluşmaktadır. 7. *İstiklâl Yolunda* (İstanbul 1922). Çoğunluğu *Hâkimiyet-i Milliye*'de olmak üzere çeşitli dergi ve gazetelerdeki, Millî Mücadele ve Londra Konferansı'yla ilgili yazılarını ihtiva etmektedir. 1960 yılında birtakım ilâve ve düzeltmelerle üç bölüm halinde yeniden yayımlanmıştır. 8. *Ayrılıklar* (İstanbul 1923). Millî Mücadele yıllarında uzunca bir süre İstanbul'dan uzak kalan yazarın büyük hasret duygusu içinde kaleme aldığı ve bir kısmını daha önce çeşitli dergi ve gazetelerde yayımladığı yazılarından meydana gelmektedir. 9. *Damla Damla*

Ruşen Eşref Mustafa Kemal ile Ertuğrul yatında (5 Haziran 1928)

(İstanbul 1928). Türk matbuatında Latin alfabesiyle basılan ilk kitaptır ve yazarın mensur şiir formunda yazdığı metinleri içermektedir. 10. *Türk Dili Tetkik Cemiyeti'nin Kuruluşundan İlk Kurultaya Kadar-Hatıralar* (Ankara 1933). Yazar bu eserinde, Türk Dili Tetkik Cemiyeti'nin kurulduğu 12 Temmuz 1932'den ilk dil kurultayının sona erdiği 5 Ekim 1932'ye kadar gördüğü ve yaşadığı hadiseleri hemen hiçbir ayrıntıyı kaçırmadan titizlikle anlatmaktadır. 11. *Boğaziçi-Yakından* (İstanbul 1938). Daha önce *Milliyet* gazetesinde çıkan yazıların bazı değişiklik ve ilâvelerle yayımlanmış şeklidir. 12. *Sur la littérature turque* (Budapest 1943). Yazarın Budapeşte büyükelçiliği sırasında Macaristan-Türkiye Dostluk Cemiyeti'nce düzenlenen bir toplantıda Fransızca olarak verdiği konferansın metnidir. 13. *Sur la civilisation de la Grèce antique* (Athènes 1950). Müellifin 14 Haziran 1948 tarihinde Atina'da yaptığı bir konuşmanın Fransızca metni olan kitap aynı yıl Yunanca'ya da çevrilmiştir. 14. *Atatürk Tarih ve Dil Kurumları-Hatıralar* (Ankara 1954). Ağâh Sırrı Levend'in önsözünü yayımlanan kitap, VII. Türk Dil Kurultayı'na başkan seçilen Ruşen Eşref'in kurultay sırasındaki hâtıralarından oluşmaktadır. 15. *Atatürk ve Millî Tesanüt* (İstanbul 1954). Mustafa Kemal Paşa'nın, 19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıkışından Cumhuriyet'i ilânına kadar geçen süre içinde hem cephelede hem siyasi hayatta yaptığı mücadeleyi ve Cumhuriyet'in kuruluşundan sonra gerçekleştirdiği inkılapları anlatmaktadır. 16. *Atatürk'ü Özleyiş-Hatıralar* (Ankara 1957). "Özleyiş" ve "Atatürk Devri Hâtıraları" genel başlıkları altında Atatürk'ün naaşının Etnografya Müzesi'nden alınıp Anıtkabir'e götürüldüğü 10 Kasım 1953 tarihinden itibaren *Dünya* gazetesinde iki bölüm halinde yayımladığı ve Millî Mücadele içinde Atatürk'ü en geniş hatlarıyla ele aldığı hâtıraların birinci bölümünü ihtiva etmektedir. Zaferden sonraki devreyi kaleme almaya başladığı ikinci bölümü tamamlayamamıştır. 17. *Galatasaray ve Futbol-Hatıralar* (İstanbul 1957). Eserde, yazarın Galatasaray Mekteb-i Sultânîsi'ndeki öğrencilik ve aynı okuldaki ilk öğretmenlik yıllarına ait spor hâtıraları ile Galatasaray Futbol Kulübü'nün kuruluş yılları anlatılmaktadır. 18. *Atatürk'ün Hastalığı-Prof. Dr. Nihad Reşad Belger'le Mülâkat* (İstanbul 1959). Atatürk'ün yakalandığı siroz hastalığının ortaya çıkışı, geçirdiği safhalar ve uygulanan tedavi yöntemleri hakkındadır. 19. *Ruşen Eşref Ünaydın'dan Hasan Âli Yücel'e "Diyorlar ki"* İçin Bir Mektup (İstanbul 2001). *Diyorlar ki* adlı kitabının ortaya çıkış sürecini ve dönemin edebî ortamını ayrıntılı biçimde kaleme aldığı bu eser yazarın terekesinden çıkmış ve Nuri Sağlam tarafından yayıma hazırlanmıştır. Yazarın bunların dışında Andersen'den *Çocuk Hikâyeleri-Andersen'in Masalları* (İstanbul 1920), Vergilius'tan *Çoban Şiirleri-Bükolıklar* (İstanbul 1929), Emile Ludwig'den *Âdemoğlu: Bir Peygamberin Tarihi* (İstanbul 1929) ve *Napoleon* (İstanbul 1931), Leon Cahun'dan *Fransa'da Ârî Dillere Tekaddüm Etmis Olan Lehçenin Turanî Menşei* (İstanbul 1930), Dostoyevski'den *Beyaz Geceler* (İstanbul 1934) adlı tercümeleri vardır. Ünaydın, mekteplerde okutulmak üzere derlenen *Yeni Kıraat Kitabı* (İstanbul 1917), *Cumhuriyet Kıraati* (İstanbul 1926) ve *Seçme Yazılar* (İstanbul 1928) adlı eserleri hazırlayan komisyonda da görev yapmıştır. Ruşen Eşref Ünaydın'ın *Dergâh, İctihad, İleri, Tasvîr-i Efkar, Hâkimiyet-i Milliye, Türk Yurdu* ve *Yeni Mecmua* gibi dergi ve gazete sayfalarında kalan tercüme ve telif hikâyeleri, denemeleri, terekesinden çıkan çocuk şiirleri, daha önce basılmış eserleriyle birlikte Necat Birinci ve Nuri Sağlam tarafından *Ruşen Eşref Ünaydın-Bütün Eserleri* adıyla otuz üç kitaptan oluşan on dört ciltlik bir külliyyat halinde yayımlanmıştır (Ankara 2002).

BİBLİYOGRAFYA :

İsmail Habip [Sevük], *Edebî Yeniliğimiz*, İstanbul 1932, II, 480-483; Mustafa Nihat Özön, *Son Asır Türk Edebiyatı Tarihi*, İstanbul 1945, s. 434-435; Gövsa, *Türk Meşhurları*, s. 393; Nihad Sami Banarlı, *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, İstanbul 1976, II, 1241; Necat Birinci, *Ruşen Eşref Ünaydın'dan Seçmeler*, Ankara 1982, s. 5-19; a.mlf., *Ruşen Eşref Ünaydın*, Ankara 1988; a.mlf., "Ünaydın, Ruşen Eşref", *TDEA*, VIII, 489-490; *Ruşen Eşref Ünaydın'dan Hasan Âli Yücel'e "Diyorlar ki" İçin Bir Mektup* (haz. Nuri Sağlam), İstanbul 2001; Nuri Sağlam, "Diyorlar ki" Muharriri Çeşmeler Kâşifi İstanbul Seyyahı *Ruşen Eşref Ünaydın*, İstanbul 2004.

NURİ SAĞLAM

Ruşen
Eşref
Ünaydın